Gemeente Duiven

Kennisgeving aan de gemeenteraad

Documentnummer: 201452510 Zaaknummer: Z/20/064240

Portefeuillehouder(s): J. Goossen

Voor vragen
Naam: Chris Papjes/Mark Jordens/Dionne Tan
Telefoon: (0316) 279 111
E-mail: c.papjes@duiven.nl

Komt wel terug tot besluitvorming in de raad

Onderwerp: financiële situatie gemeente Duiven

Aanleiding voor deze kennisgeving
Nu de gemeenteraad niet bij elkaar komt en de informele avond is vervallen, waarop namens het college de raad zou worden geïnformeerd over de financiële situatie van onze gemeente, informeren wij de raad langs deze weg. We gaan daarbij in op vier hoofdpunten:

1. De financiële stand van zaken
2. De risico's die we al kenden en de risico's die de huidige crisis met zich meebrengen
3. Wat het college in de afgelopen periode heeft gedaan
4. Het proces richting Voorjaarsnota en begroting

Relevant beleidskader
Meerjarenbegroting.

Inhoud van mededeling
Bij de vaststelling van de begroting 2020 op 12 november 2019, heeft de gemeenteraad besloten tot een eerste pakket aan bezuinigingsmaatregelen. Daarmee kon voor de jaarschijf 2023 een sluitende begroting worden gepresenteerd. Tevens werd afgesproken de besluitvorming over een aanvullend pakket maatregelen door te schuiven naar de Voorjaarsnota 2020. Daarbij is door de raad een aanvullende opdracht gegeven om ook te kijken naar inkomstenverhogingen in brede zin, naar taken die de organisatie uitvoert en naar verbonden partijen (motie 5 ingediend door CDA en VVD en motie 3 ingediend door LA, D66, VVD en DOED).[1]

1. De financiële stand van zaken

Najaarsnota: extra structurele lasten

Sinds de vaststelling van de begroting hebben zich ontwikkelingen voorgedaan, die (negatieve) invloed hebben op het financiële meerjarenperspectief. De eerste daarvan was verwoord in de op 10 december 2019 door de raad vastgestelde Najaarsnota: kapitaallasten van het gebouw Candea College voor een bedrag van € 185.947.

[1] Deze documenten staan bij de raadsvergadering van 12 november 2019 onder agendapunt D.10 en kunt u raadplegen via https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Duiven/8633e435-d67d-417d-a605-6a063eb3df70.

Verwerking hiervan levert het volgende meerjarenbeeld op:

Onderdeel	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Voorcalculaties	-2.129.036	-1.456.256	-1.347.801	-405.864
Aanvullende mutaties	-399.105	-399.105	-399.105	-399.105
Vervangingsinvesteringen	0	0	0	0
Belastingopbrengsten	399.105	399.105	399.105	399.105
Subtotaal bestaand beleid	**-2.129.036**	**-1.456.256**	**-1.347.801**	**-405.864**
Kosten bedrijfsvoering	0	0	0	0
Bezuinigingsvoorstellen	321.850	507.570	636.786	634.786
Totaal	-1.807.186	-948.686	-711.015	228.922
Amendementen	0	-65.440	-109.340	-109.340
Totaal	-1.807.186	-1.014.126	-820.355	119.582
Najaarsnota 2019 structureel (kap. Lasten Candea College)	-185.947	-185.947	-185.947	-185.947
Totaal na de Najaarsnota	-1.993.133	-1.200.073	-1.006.302	-66.365

NB: met bezuinigingsvoorstellen in bovenstaand schema wordt bedoeld het pakket dat is verwerkt in de begroting 2020, inclusief wijzigingen vastgesteld door de raad op 12 november 2019.

Nieuwe ontwikkelingen: verdere tegenvallers en nieuwe investeringen

Sinds de vaststelling van de Najaarsnota hebben we te maken met nieuwe ontwikkelingen die de financiële positie van de gemeente beïnvloeden. De nu bekende ontwikkelingen sommen we hier op, waarbij we het niet uitgesloten achten dat richting de Voorjaarnota nog nieuwe ontwikkelingen te melden zijn.

Nieuwe aanbesteding groenonderhoud: € 321.000 extra per jaar vanaf 2020
Met het oog op het aflopen van het vorige onderhoudscontract eind 2019, is een nieuwe Europese aanbesteding gedaan voor het groenonderhoud (samen met Westervoort). De gunning daarvan heeft plaats gevonden door ons college op 24 maart 2020. Het college heeft node ingestemd met deze gunning, omdat we geen mogelijkheden zien de groenvoorzieningen nog verder te verschralen, gelet op eerdere bezuinigingen en de hoeveelheid klachten die we nu al ontvangen over het groenonderhoud. Het college is wel van mening dat we ook ten aanzien van het groenonderhoud tot een "transformatie" moeten komen, waarbij we de samenleving meer inschakelen. Op termijn zou dat tot een besparing moeten kunnen leiden.
De kostenverhoging waar we nu mee te maken hebben wordt voor het grootste deel veroorzaakt door:

- Prijsstijgingen
- Duurder onderhoud door verfraaiing van groen (bv heesters in plaats van gras; in kader van revitalisering Nieuwgraaf/Centerpoort)
- marktomstandigheden

Extra tekort jeugdzorg € 250.000 per jaar vanaf 2020
Bij de door de raad op 2 juli 2019 vastgestelde Voorjaarsnota was een budget bijgeraamd voor de kosten van jeugdzorg van € 1,5 mln. Bij de Najaarsnota is nog eens € 435.161 bijgeraamd. De bijraming van de Voorjaarsnota is structureel verwerkt in de meerjarencijfers

en de bijraming van de Najaarsnota niet. Bij de jaarrekening 2019 lijken we uit te komen op een overschot van ongeveer € 150.000 (na beide bijramingen). Ten opzichte van de oorspronkelijke begroting is dat een tekort van ongeveer € 1.750.000. Dat betekent dat in de meerjarencijfers bovenop de eerder geraamde € 1,5 mln. een extra tekort van € 250.000 moet worden verwerkt.

Tekort Wmo € 600.000 per jaar vanaf 2020
Vooral als gevolg van het door de rijksoverheid ingevoerde "abonnementstarief" voor de eigen bijdragen, zijn de kosten voor de gemeente fors opgelopen. Dat tekort komt in 2019 ongeveer uit op € 250.000 en wij verwachten dat dit tekort een structureel karakter heeft. Daar komt bij dat vanaf 1 juli 2020 een minimum tarief voor de huishoudelijke hulp wordt ingevoerd dat substantieel hoger ligt dan het tarief dat de gemeente Duiven tot nu toe betaalde. Het structurele tekort neemt daarmee toe tot € 600.000 per jaar. Bekeken wordt welke maatregelen mogelijk zijn om dit extra tekort te dempen. Binnenkort ontvangt u daarover een separate kennisgeving.

Tekort Veilig Thuis € 50.000 vooralsnog incidenteel in 2020
Door systeem- en wetswijzigingen rond de aanpak van huiselijk geweld, wordt een groter beroep gedaan op de organisatie van Veilig Thuis. Vooralsnog gaan we uit van een incidenteel effect, maar een structureel effect wordt niet uitgesloten.

Participatiewet tekort in 2020 van bijna € 900.000, waarvan ongeveer € 300.000 structureel
In de Najaarsnota hebben we een tekort gemeld op de "BUIG-gelden" van ongeveer € 6 ton. We hebben dit toen als een incidentele tegenvaller gekenmerkt. Inmiddels wordt meer duidelijk over het lopende jaar, de instroom in de bijstand is groter dan verwacht, een aantal specifieke regelingen vervalt en wordt ondergebracht in de BUIG-gelden, die een dalende trend laten zien. Dat alles betekent dat we in 2020 afkoersen op een tekort van € 891.000, in 2021 van € 531.000 en vanaf 2022 van € 297.000. Daarmee is het structurele effect voor de begroting € 297.000

Circulaire economie € 250.000 extra structureel vanaf 2024
De raad heeft de ambitie vastgesteld voor de energietransitie. Voor de andere onderdelen van het beleidsprogramma Circulaire economie moet dat nog volgen. Berekeningen van deskundigen hebben uitgewezen dat deze ambitie voor wat betreft de energietransitie, tot 2050 een extra inspanning vraagt (bovenop bestaande middelen) van € 250.000 per jaar voor de gemeente Duiven. Bij de Voorjaarsnota is besloten de eerste fase van dit programma (t/m 2023) eenmalig af te dekken. Dit betekent dat vanaf 2024 dit bedrag structureel moet worden geraamd in de begroting.

De investering in twee nieuwe scholen vraagt een extra kapitaallast die zich opbouwt naar een bedrag van € 438.000 in 2024
In het door de raad vastgestelde IHP (integraal huisvestingsplan) voor de scholen van primair onderwijs in onze gemeente, is bepaald dat er twee nieuwe schoolgebouwen in Duiven zullen worden gebouwd: de Remigiusschool en de Wereldwijzer. De kredieten voor deze investering moeten weliswaar nog door de raad beschikbaar worden gesteld, het is toch raadzaam de kapitaallasten alvast in de meerjarenramingen op te nemen. De vastgestelde lijn daarvoor is dat de kapitaallasten opgenomen worden in het jaar na gereedkomen van de bouw.

Al deze nieuwe ontwikkelingen bij elkaar leiden tot het volgende financiële overzicht:

	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Onderdeel	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Groenonderhoud	-321.000	-321.000	-321.000	-321.000	-321.000
Tekort Jeugdzorg	-250.000	-250.000	-250.000	-250.000	-250.000
Tekort Wmo	-600.000	-600.000	-600.000	-600.000	-600.000
Veilig Thuis	-50.000				
Circulaire Economie					-250.000
Onderwijshuisvesting		-4.000	-4.000	-218.000	-438.000
Tekort participatiewet	-891.000	-531.000	-297.000	-297.000	-297.000
Totaal	-2.112.000	-1.706.000	-1.472.000	-1.686.000	-2.156.000
Totaal na de Najaarsnota 2019	-1.993.133	-1.200.073	-1.006.302	- 66.365	- 66.365
Totaal Meerjarenbegroting	-4.105.133	-2.906.073	-2.478.302	-1.752.365	-2.222.365

Dit overzicht geeft de situatie weer van het saldo in de begrotingsjaren die voor ons liggen en toont de grootte van onze opgave om op z'n minst aan de eisen van onze toezichthouder, de provincie te voldoen: een sluitende begroting voor de jaren 2023 en 2024 en de jaren erna. Daarnaast is natuurlijk onze reservepositie van groot belang. Met tekorten zoals in bovenstaand overzicht zal de Algemene Reserve in het rood komen. Ook dat vraagt maatregelen, waarbij het goed is te weten dat er een mogelijkheid is om de geblokkeerde reserves in te zetten, die alles bij elkaar ruim € 12 mln groot zijn.

2. De risico's die we al kenden en de risico's die de huidige crisis met zich meebrengen

Met de cijfers uit het voorgaande overzicht willen we niet de indruk wekken dat het financiële perspectief daarmee vast staat. We hebben te maken met een aantal risico's, risico's die we al kenden en risico's die voortkomen uit de huidige "corona-crisis". Voor de goede orde, deze risico's zijn risico's en niet getalsmatig verwerkt in de hiervoor gepresenteerde tabel.

<u>De risico's die we al kenden zijn:</u>

- Lukt het ons om de kosten van de jeugdzorg te beheersen? Vanuit het werk van de taskforce jeugdzorg zijn maatregelen voorgesteld die moeten leiden tot een beheersing van de kosten. Op de politieke avond van 3 maart jl. is de gemeenteraad daarover geïnformeerd. Op basis van dit maatregelenpakket is een ombuiging van de kosten jeugdzorg ingeboekt van € 500.000 structureel vanaf 2020. Het risico is dat het niet zeker is dat dit bedrag wordt gehaald en dat er ook tijd nodig is om deze maatregelen te laten renderen.
- De rijksoverheid heeft € 1 mld. extra beschikbaar gesteld ter dekking van de tekorten jeugdzorg. Dat bedrag is beschikbaar verspreid over drie jaren: 2019, 2020 en 2021. In onze begroting hebben we het bedrag dat onze gemeente krijgt in 2021 structureel doorgetrokken, vanuit het vertrouwen dat aangekondigde onderzoeken zullen uitwijzen dat minimaal dit bedrag nodig is om de toenemende tekorten te dekken. Onze provinciale toezichthouder heeft deze handelwijze toegestaan. Maar het geld is nog niet daadwerkelijk toegezegd en dus is er een risico dat het er niet of niet voldoende komt.
- In onze begroting gaan we er vanuit dat er geen verdere toename van de vraag naar Jeugdhulp en Wmo-ondersteuning komt. We zijn er van uitgegaan dat de kosten van de jeugdzorg niet nog verder toenemen. We doen dat nooit als daar geen sterke aanwijzingen voor zijn. De ontwikkelingen in het laatste kwartaal van 2019 wijzen ook niet in die richting. Desalniettemin blijft dit een risico en er zijn gemeenten die toch uitgaan van een stijgende tendens.

- Er komt een herverdeling aan van het gemeentefonds. De trends die wij horen zijn: het geld gaat van de kleinere gemeenten naar de grote steden en van oost naar west. Eerste berekeningen van het nieuwe model hebben zodanige herverdeeleffecten laten zien, dat de minister van BZK extra tijd neemt om die effecten te beoordelen en de invoering een jaar opschuift. De kans is dus reëel dat Duiven te maken gaat krijgen met een lagere algemene uitkering.

Corona-crisis

En ondertussen slaat de "corona-crisis" hard toe. Het lijkt wel of we ineens in een andere wereld leven. Een wereld die met man en macht werkt om de gezondheidsproblemen in de greep te houden en ondertussen met een grootschalige steunoperatie het bedrijfsleven overeind probeert te houden. Welk risico deze situatie voor onze gemeentefinanciën met zich meebrengt is nog niet te zeggen. Wel is duidelijk dat:

- Pleidooien om het bedrijfsleven te ontzien bij gemeentelijke heffingen het heel lastig maken om nu de begroting sluitend te maken met inkomstenverhogingen (zoals bepleit als een van de onderzoeksrichtingen in de motie die is aangenomen bij de begrotingsbehandeling).
- De gemeente voor grote uitgaven staat in het kader van de BBZ-regeling (bijstand voor ZZP'ers) en nog geen zekerheid heeft of en in welke mate de rijksoverheid deze kosten vergoedt. Overigens is inmiddels van de rijksoverheid een voorschot ontvangen van € 297.000. Daar staat tegenover dat op dinsdag 31 maart vm het aantal aanvragen al stond op 200 en uitgaande van een uitkering van € 1.000 per maand, levert dat voor deze drie maanden al een uitgave op van minimaal € 600.000.
- Verenigingen en ondernemers die accommodaties of ruimtes huren van de gemeente pleiten ervoor de huur kwijt te schelden en op z'n minst op te schorten.

Volstrekt onduidelijk is het effect van de corona-crisis op de afname van kavels op onze bedrijventerreinen. De belangstelling van het bedrijfsleven was in de afgelopen periode groot. Inmiddels is een nieuw aantal optieovereenkomsten gesloten. Of deze belangstelling zich doorzet en ook leidt tot daadwerkelijke afname van de grond is op dit moment op z'n minst onzeker.

De extra risico's als gevolg van de corona-crisis, zijn ook door de provincie onderkend. De provincie zal opnieuw de moeilijke positie van de gemeentelijke financiën onder de aandacht van het kabinet brengen. Ook beraadt de provincie zich op de gevolgen van de crisis voor de toezichthoudende rol, zo is ons bij brief vorige week mede gedeeld.

3. Wat het college in de afgelopen periode heeft gedaan

Het college heeft een overzicht gemaakt van de "knoppen waaraan we kunnen draaien" om het tekort te overbruggen. Op basis daarvan heeft het college ook enkele scenario's gemaakt die bedoeld waren als input voor het gesprek met de raad in de april-cyclus. Die scenario's bestonden uit een wisselende mix van kostenbesparingen en inkomstenverhogingen. Met als basis enkele maatregelen, die in elk scenario voorkomen. Uitgangspunt voor het college bij het samenstellen van de scenario's was, dat we de kracht van de samenleving intact willen laten. Dat betekent dat de bezuinigingen niet ten koste mogen gaan van het verenigingsleven, dat er ruimte blijft voor inwonersinitiatieven en dat we blijven werken aan de transformatieagenda.
Doordat de corona-crisis ook grote invloed heeft op de planning van het bestuurlijk proces in Duiven en door het ontstaan van een nieuwe context, is deze stap op dit moment niet aan de orde en daarom zullen we deze informatie nu niet toevoegen aan deze kennisgeving.

Wel willen we u alvast melden dat in het DB van 1Stroom is afgesproken dat de organisatie 1Stroom een extra bezuiniging zal realiseren van € 400.000. Gelet op de afgesproken verdeelsleutel komt 63% van dit bedrag ten goede aan de gemeente Duiven.
Deze € 400.000 maakt onderdeel uit van de eerder vastgestelde taakstelling van € 1 mln., waarbij door de raden als kader was vastgesteld dat een bedrag van € 400.000 opnieuw geïnvesteerd kon worden in de organisatie ter verhoging van de kwaliteit. Dat dit bedrag nu terugvloeit naar beide gemeenten, betekent natuurlijk ook dat er nu geen sprake is van een extra kwaliteitsimpuls die anders met dit bedrag gestalte had kunnen krijgen.

Overigens hebben wij u bij de Najaarsnota al gemeld dat voor 1Stroom we rekening moeten houden met een tekort van € 1,3 mln in 2019 als gevolg van nieuw beleid (dat al in de Voorjaarsnota van Duiven was verwerkt) en als gevolg van loonstijgingen in de nieuwe CAO. We hebben u bij de Najaarsnota ook gemeld dat we voor 2019 rekening houden met een groter tekort als gevolg van inhuur om de problemen bij financiën aan te pakken. Dit lijkt ook bewaarheid te worden en in nog grotere mate dan de reservering die we daar toen voor gedaan hebben. De jaarrekening 1Stroom 2019, die overigens nog door het DB van 1Stroom moet worden vastgesteld, sluit met een fors extra incidenteel tekort. In de tweede helft van april zult u van het DB van 1Stroom de begroting en jaarrekening voor zienswijze toegezonden krijgen en daarin wordt een en ander verder verwoord. In de jaarrekening van de gemeente Duiven zal dit nadeel worden verwerkt.

4. Het proces richting Voorjaarsnota en begroting

Door het uitvallen van raadsavonden, politieke avonden en informele avonden, kan geen sprake meer zijn van de zo mooi geplande "drietrapsraket":
- Scenariokeuze door de raad op 21 april
- Voorjaarsnota op 7 juli
- Begroting op 10 november

Een drietrapsraket die bij uitstek invulling geeft aan de kaderstellende rol van de gemeenteraad.

Niet alleen het uitvallen van bijeenkomsten beïnvloedt het proces, ook de onzekerheid over de financiële context doet dat. Wat komt er in de meicirculaire voor boodschap naar de gemeenten? Komt daarmee duidelijkheid over de tegemoetkoming van de rijksoverheid aan de gemeenten voor de maatregelen die nu worden genomen? De meicirculaire komt meestal op de laatste werkdag van mei, waardoor deze niet meer kan worden meegenomen in de Voorjaarsnota, waarvan de vaststelling door het college stond gepland op 2 juni.

Kortom de drietrapsraket kan niet meer en het is zelfs onzeker of het mogelijk dan wel dienstig is de Voorjaarsnota langs de reguliere weg in procedure te brengen. En leidt die Voorjaarsnota dan wel tot de goede discussie? Moeten we dan de stap van de Voorjaarsnota schrappen en de scenariokeuze die gepland stond voor 21 april verschuiven naar 7 juli, om daarna de stap te zetten naar de begroting? Of moeten we zelfs de bespreking op 7 juli verschuiven naar de eerste vergadering na het zomerreces?

Het college wil graag de raad uitnodigen om met het college mee te denken over de inrichting van het proces. Een proces om samen verantwoordelijkheid te nemen om de problemen die er zijn aan te pakken en samen een weg te vinden in de huidige onzekere tijden. Punt van die gezamenlijke zoektocht is ook de wijze waarop de samenleving daarbij betrokken kan worden. Nodigen we inwoners uit om in de scenariokeuze te participeren, zoals gedacht was in het proces naar 21 april? Zetten we ook de tweede stap, de eigenlijke stap voor de burgerbegroting die gepland was, waarbij inwoners een bedrag van € 80.000 zouden mogen inzetten ter "verzachting" van geplande bezuinigingen? En zo ja in welke fase? Dit alles natuurlijk binnen de afgesproken kaders.

Nog even de opties op een rij:

- Voorjaarsnota gewoon op 7 juli behandelen: nadeel is dat het college de nota moet vaststellen op een moment dat het stof van de crisis nog niet is neergedaald, de meicirculaire nog niet is verwerkt en er met de raad nog geen gedachtewisseling heeft kunnen plaatsvinden over de situatie waarin we zitten.
- De Voorjaarsnota overslaan en op 7 juli de stap zetten die we eerder voor 21 april hadden gepland. Nadeel is dan dat een kaderstellende stap voor de raad wordt overgeslagen en we alleen over de financiën praten en niet over de beleidsaccenten. Deze optie doet wel meer recht aan de situatie waarin we zitten.
- De behandeling van Voorjaarsnota dan wel de tussenstap opschorten tot de eerste vergadering na het zomerreces. Deze optie geeft de grootst mogelijke kans dat we weten in welke context we het over onze financiën hebben. Groot nadeel is dat er vrijwel geen tijd zit tussen het moment waarop de raad dan een uitspraak doet en het moment dat het college de begroting moet vaststellen voor verzending naar de raad.

Het college heeft een voorkeur voor de 2e optie, dus in juni een uitvoerige informatieronde en daarna debat op de politieke avond en besluitvorming op 7 juli over een scenario dat dan in de begroting verwerkt wordt.

Tot slot

Dit is een lange kennisgeving geworden, want er was veel om te melden, te duiden en te verklaren en ook de aard van de materie en de wijze van presentatie (schriftelijk in plaats van interactief tijdens een informele avond) werken daar aan mee. Natuurlijk is het college graag bereid de in deze kennisgeving opgenomen informatie nader toe te lichten.

Overigens delen wij u in de marge van deze kennisgeving graag mede dat het werk aan de jaarrekening 2019 goed op schema ligt en dat betekent dat we nog steeds koersen op behandeling voor de zomervakantie in de gemeenteraad. Al kan de corona-crisis ook hiervoor nog roet in het eten gooien.

Duiven, 31 maart 2020.

Burgemeester en wethouders van Duiven,

ing. C.J.(Chris) Papjes
secretaris

mr. H.B. (Huub) Hieltjes
burgemeester